

BESZÁMOLÓ ÚTIJELENTÉS

Kiküldő szerv: Országos Széchényi Könyvtár
Főhatóság: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Kiküldött:
Gazdag Tiborné csoportvezető
a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója
Országos Széchényi Könyvtár
Költségek fedezése: intézményi devizával, lásd *melléklet*

A kiküldetés helye:
Párizs, Franciaország
A kiküldetés ideje:
2002. április 23-25.
Szállás: Hôtel Villa Garibaldi, 48, Boulevard Garibaldi, 75015 Paris
(tel.: 33 1 56 58 56 58, fax: 33 1 40 56 31 33, e-mail: villagaribaldi@easynet.fr)

A kiküldetés célja:
nemzetközi rendezvényen való részvétel

14th Meeting of the ISSN General Assembly
Az ISSN Közgyűlés 14. Ülése
2002. április 24-25.
Helye:
Unesco House, Bonvin Building, Room XIII (1, rue Miollis, 75015 Paris)

Rendező fél:
Unesco, Információs és Informatikai Szekció
A tárgyalás nyelve: angol, francia (szinkrontolmács)

14th Meeting of the ISSN General Assembly
Az ISSN Közgyűlés 14. Ülése
2002. április 24-25.

- Résztevők*
- *a francia kormányzat részéről:*
Chantal Freschard

  - *az Unesco részéről:*
Davide Storti

  - *az ISSN Nemzetközi Központ részéről:*
Françoise Pellé, igazgató
Pierre Godefroy, asszisztens
Giuseppe Vitiello, projekt menedzser
Kaikavoos Bojnourdi, a Számítástechnikai Osztály vezetője
Alain Roucolle, a Bibliográfiai Osztály vezetője

  - *az ISSN hálózat alább felsorolt tagországainak képviselői:*
(a csillaggal jelölt tagországok az Igazgatótanács tagjai voltak az elmúlt 2 éves időszakban)
Amerikai Egyesült Államok*
Argentína*
Chile
Dánia*
Finnország*
Horvátország*
Izland
Kanada
Luxemburg
Magyarország
Nagy-Britannia*
Németország*
Norvégia
Svájc*
Törökország

  - *és megfigyelőként:*
Christine Deschamps (az IFLA elnöke), ISO TC46/SC9
Sabine Barral, ABES¹, Franciaország

---

¹ ABES Agence Bibliographique de l'Enseignement Supérieur = Bibliographic Agency for Higher Education, the French Union Catalogue of University Libraries (a francia egyetemi könyvtárak központi katalógusait szervező felsőoktatási bibliográfiai ügynökség)

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

Az előző ISSN Közgyűlés óta eltelt időszakban az ISSN hálózat és az ISSN Nemzetközi Központ szokásos tevékenységén kívül néhány kiemelt feladatra összpontosított.

A 2000-ben elfogadott **stratégiai terv mentén** haladva a hálózat figyelme az ISSN alkalmazási körének kiszélesítése és az elektronikus környezetben publikált kiadványok azonosítóval való ellátása felé fordult. E program megvalósítása érdekében az ISSN Nemzetközi Központ felajánlotta támogatását, melyre eddig 20 nemzeti központ jelentette be igényét. A segítségnyújtás formáját és tartalmát a mindenkori felek kétoldalú megállapodásokban rögzítik, az egyes nemzeti központok kívánalmai szerint. A projekt induló évében 3 nemzeti központ részesült támogatásban, köztük Magyarország is. Központunk arra használta fel a segítő szándék megnyilvánulását, hogy személyi erőforrásait kiegészítse. Ezáltal olyan munkaerőforrást nyertünk, amellyel 3 hónapig 1 teljes munkaidőben dolgozó szakember azzal a munkafeladattal tudott foglalkozni, amire nemzeti központunk munkatársainak már nincs kapacitása: a Magyarországon közzétett Internetes folyóiratok és újságok azonosításával és feldolgozásával. Az első évben kapott támogatást Franciaország és Spanyolország is, ők azonban csak a releváns források összegyűjtésével, az Interneten való szörfözéssel bízták meg a párizsi központot, a feldolgozó munkát saját központjukban, saját munkaerővel végzik. (Magyarország esetében a szóba jövő források listázása nem okozott gondot, hiszen olyan linkgyűjteményekre támaszkodhatunk, mint a MEK-é, vagy az Euroweb újságosstandja, sőt a WebKat.hu katalógusának leírásai is kitűnő kiindulópontok.)

Egy másik, a hálózat tevékenységét meghatározó folyamat a nemzetközi leirési szabványok felülvizsgálata és **harmonizációja** volt az elmúlt időszakban. Az ISBD(S), az AACR2 és az ISSN kézikönyv előírásainak újragondolását az elektronikus környezetben létrejött új publikálási formák tették időszzerűvé és szükségessé. A régi és új dokumentumtípusok újfajta csoportosítása és modellezése a három szabályrendszer egyetértésével született meg. Sikerült egységesíteni egy sor alapvető definíciót és előírást, és mindhárom szabályzat ezév végére tervezi felújított változatának közzétételét. A távoli hozzáférésű, folyamatosan frissített (integráló jellegű) források kezelésének módjában azonban maradt nézetkülönbség az ISSN hálózat és a leíró szabályzatok revideálói között: e források leírására az ISSN hálózat mindeddig nem kívánta feladni az egymást követő tételek alkalmazásának módszerét, és ehelyett az egyetlen, frissített tétel alkalmazását bevezetni. Az ISSN Nemzetközi Központ idén szeptemberben újra a nemzeti központok igazgatói elé terjeszti a leirési elv megválasztásának kérdését, mielőtt a revideált kézikönyv véglegesítésre kerül.

A harmadik, kiemelkedő jelentőségű esemény egy előre nem tervezett változás volt: az ISSN Igazgatótanács 2001. júniusi ülésén döntés született az ISSN Nemzetközi Központ nemrég lecserélt számítógépes rendszerének (BASIS) újbóli felváltásáról. A közleműltban megkezdett fejlesztési munkákat megszakítva, a rendszert külső szakértők vizsgálatának vetették alá, és az ISSN Nemzetközi Központ az Igazgatótanács bevonásával **új informatikai rendszer** felállítását határozta el. Az informatikai rendszerváltáson kívül, az alkalmat kihasználva lehetőség nyílik a Nemzetközi Központ és a hálózati központok közötti információcsere mikéntjének újragondolására, nyitottabbá és ugyanakkor biztonságosabbá tételére, valamint a megjelenítési és adatsere formátumok modernizálására, választékának bővítésére a felhasználói igények függvényében.

Az előzetes szakértői vizsgálatok lefolytatása után, 2002 januárjában a Nemzetközi Központ kérdőíves felmérést indított útjára, mellyel feltérképezte a hálózati központok jelenlegi technikai jellemzőit, és egyúttal az őket befogadó intézmény számítógépes hátterét, illetve informatikai fejlesztési terveit is. A felmérés eredményeképpen 47 központból érkezett válasz (67%-os lefedettség – igen rövid, 2 hetes határidő alatt). Ezek összesítése februárban megtörtént, és egy előzetes tanulmány készült róluk. Az összesítésből kitűnik, hogy az intézményekben használt, vagy egy konverzió szempontjából előnyben részesített csereformátumok közül a MARC 21 alkalmazása a legszélesebb körű.

A felmérés eredményei hasznosíthatók lesznek annak a munkacsoportnak a működésekor is, amely 2001. szeptemberében, Bernben, a nemzeti központok igazgatóinak 26. ülésén szerveződött az **ISSN formátum revíziója** kapcsán felvetődő kérdések megvitatására, kimunkálására. A rendszer belső formátuma, az "ISSN MARC" kezdetben az US MARC egy részhalmozából lett kialakítva, a továbbiakban pedig a MARC Office fejlesztéseit felhasználva bővült. Az így létrejött formátumnak mára nyilvánvalóvá váltak egyes következtelenségei, melyek továbbfejlesztését megnehezítik. Mind az új informatikai rendszer kialakításakor, mind az ISSN kézikönyv véglegesített változatának kidolgozásánál figyelembe kell majd venni az ISSN formátum felülvizsgálatának eredményét. A formátumrevíziós munkacsoportban történő részvételre utólag, 2002. márciusában felkérték Magyarországot is, hogy képviselje az ISSN-OSIRIS programot használók érdekeit.

Az ISSN formátum változásának kérdései természetesen érintik a hálózat számára kifejlesztett és ingyenesen terjesztett OSIRIS program alkalmazóit is. A program felújított OSIRIS 2000 elnevezésű verzióját jelenleg 22 nemzeti központ használja. Az alkalmazás jövője részben az új informatikai rendszertől, másrészt a következő,

Windows alapokra tervezett verzió funkcionális követelményeinek kialakítására összeállt **OSIRIS Munkacsoport** javaslataitól függ. E munkacsoportban Magyarország szintén részt vesz.

A kiemelt események ismertetése után a következőkben az ISSN hálózat szokványos tevékenységéről és termékeiről gyűjtöttem össze néhány számszerű információt. A hálózat bővülése tovább folytatódott: jelenleg 70 nemzeti központ és 1 regionális központ működik együtt. Az **ISSN adatbázisban** tárolt rekordok száma meghaladta az 1 milliót. Az ISSN adatbázis 9 **előfizetője** közül 6 a továbbhasznosítást, illetve a másodlagos felhasználást is megrendelte. A negyedéves CD kiadvány előfizetőinek száma 2000-től kezdve növekvő tendenciát mutat, akárcsak a havonta frissített online hozzáférés megrendelői. A kétféle hordozóra összesen 327 megrendelés érkezett, ebből 270 előfizető, 57 nemzeti központ, azaz ingyenes használó. Évről évre nő az ISSN Online próbafelhasználóinak száma, akik korlátozott időre kérnek és kapnak hozzáférést az Internetes adatbázishoz. 2001-ben 5000 ilyen felhasználót regisztráltak – a szolgáltatás indulása, 1998 óta, 16 ezren próbálták ki a távoli hozzáférésű regisztert.

Az ülés hagyományos napirendi pontja a **tagországok hozzájárulásának** megszavazása a rendszer működtetéséhez. Az egyes országok tagsági díját az ISSN Nemzetközi Központ tervezhető működési költségeinek és fejlesztési ráfordításainak összesítésével számolták ki – a várható bevételekkel, a francia kormány és az Unesco támogatásával csökkentve, a tagországok nemzeti össztermelésének (GNP) arányában elosztva, korrigálva az arányokat olymódon, hogy az összes hozzájárulás 20%-ánál több egyetlen országra se háruljon (az Egyesült Államok és Japán tagdíja eléri a 20%-os határt). A költségek tervezése az informatikai rendszerváltás igényeinek figyelembe vételével történt. Magyarország esetében a tagsági díj a 2003. évre: 1375,- €, 2004-re: 1460,- € (EUR), a 2002. évi hozzájárulásunkhoz képest fokozatosan emelkedik.

A Közgyűlés ezúttal 2 elvi állásfoglalást is megtárgyalt:

Az egyik egy korábbi, 1996-ban elfogadott, az **ISSN számadás térítésmentességéről** szóló közlemény felülvizsgálata volt. A korábbi állásfoglalás – bár hangsúlyozta a számadás ingyenességét – megengedte egy minimális, önköltségi díj megállapítását a hálózat központjaiban, feltéve, hogy az eljárás nem veszélyezteti az időszaki kiadványok teljes körének azonosítását. A felülvizsgált elvi határozat azonban nem ad semmilyen lehetőséget térítési díj kiszabására az ISSN szám megállapítása kapcsán, hangsúlyozva, hogy az káros irányban befolyásolja a program alapvető célkitűzéseit. A jelenlévő tagországok javasolták, hogy az ISSN Nemzetközi Központ küldje el a módosított határozatot az érintett országokba (mintegy 10 ország köztudottan érintett) azoknak a (minisztériumi szintű) felelős szervezeteknek címezve, amelyek az ISSN alapokmányhoz való csatlakozást aláírták, illetve az intézményvezetőknek, akik a Nemzetközi Központtal a kétoldalú munkaszerződést megkötötték. Másrészt, az illető országok kiadói szövetségeit is figyelmeztetni lehet a térítésmentességnek a rendszeren belül elfogadott elvére. Végül szankcióként az ISSN Nemzetközi Központ felbonthatja munkaszerződését a továbbra is helytelenül eljáró nemzeti központtal.

Egy másik témakör bizonyos tiltott (pornográf, pedofil, fajüldöző stb.) tartalmú időszaki kiadványok nyilvántartásba vétele és hozzáférhetővé tétele, illetve az ebből adódó **jogi felelősség** kérdése volt. A probléma különösen érzékenyvé válik az ilyen tartalmú online kiadványok adatbázisba kerülésével, amikor a rekordban közölt, aktív linkké alakított URL az online adatbázisban/-ból közvetlen hozzáférést biztosít. Ha az adatbázis létrehozói és szolgáltatóját felelősségre vonnák ilyen esetben, a jogi szakértők szerint az ügyet a francia törvények szerint kellene elbírálni, így a tiltott tartalom terjesztésében való közreműködésért a kérdéses rekord létrehozója és továbbszolgáltatója elmarasztalhatók lennének. Vita alakult ki azonban arról, hogyan felel meg e törvényeknek, illetve alkalmaz-e bármilyen megszorítást a bibliográfiai számbavételben és a hozzáférés tekintetében például a francia nemzeti könyvtár a kötelempéldányként beérkező nemzeti impresszum feldolgozásakor? Pontosan ismertetni kellene azt is az ISSN hálózat központjaival, mi a tiltott tartalom meghatározása a francia törvények szerint – ennek megítélése ugyanis az egyes népeknél, kultúráknál meglehetősen eltérő lehet. És ha a tartalomról csak utólag bizonyosodik be annak tiltandó jellege, vajon a kiadott azonosító számhoz tartozó teljes rekord törlése lenne-e elvárható, vagy elegendő lenne az URL-t tartalmazó mező eltávolítása a közzétett ISSN regiszterből? Hiszen az Internetes keresőmotorok éppúgy lehetővé teszik a forrás fellelését pl. kulcsszavak alapján – legfeljebb valamivel több energiát kívánnak meg a használatól. A kérdéskör feltárását a Nemzetközi Központ újabb jogi szakértők bevonásával (Unesco, BNF) és újabb szempontok megvizsgálásával folytatja.

Végül az új **ISSN Igazgatótanács megválasztása** zárta a programot. Az Igazgatótanács tagjai olyan országok kijelölt képviselői lehetnek, amelyek az adminisztratív feltételek (aláírt csatlakozási okmány, tagsági díj rendszeres fizetése) mellett aktívan részt vesznek a hálózat munkájában és látogatni tudják az Igazgatótanács üléseit évi két alkalommal, emellett a testület összetételében kívánatos a hálózat földrajzi megoszlásának tükrözése is. A beérkezett 11 jelölés és az ülésen lebonyolított szavazás alapján a 10 tagú ISSN Igazgatótanács tagjai a következő két évben: az Amerikai Egyesült Államok (Maureen Landry), Argentína (Cecilia Mabragaña), Chile (Ana María Prat Trabal), Finnország (Juha Hakala), Horvátország (Jasenka Zajec), Litvánia (Regina

Varniene), Nagy-Britannia (Paul Bunn), Németország (Reinhard Rinn), Svájc (Marie-Christine Doffey) és Tunézia (Khalifa Chater).

A következő, 15. ISSN Közgyűlésre 2004 áprilisának utolsó hetében kerül sor Párizsban (2004. ápr. 28-29.).

Gazdag Tiborné csoportvezető
a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója